

Tekst: Frits De Coninck, monument op Vlieland

Monument voor de onbekende ziel

Het kunstenaarschap van Loek Grootjans is ook zichtbaar op Vlieland. Door toeval, dat wel, maar soms bestaat toeval echt. Voor het festival *Into the Great Wide Open* dat sinds 2009 jaarlijks op Vlieland plaatsvindt, gaf curator Carolien Euser invulling aan het beeldende kunstprogramma. *“Ik zocht nog een kunstenaar die de vuurtoren, zelf een iconisch beeld voor het eiland, aan zou kunnen. Aan wie ik de opdracht kon geven om een werk te maken dat de geest van deze plek zichtbaar kan maken. Het werd Loek Grootjans. Ik had een installatie van hem gezien in Amsterdam die ging over de archeologie van de herinnering. Later kwam ik zijn werk onverwacht tegen bij een tramhalte. Op een tegelpad tussen de tramlijnen had hij teksten aangebracht als ‘Hier kun je wachten op jezelf’ en ‘Voor diepgang moet je graven’.* Ze ging met hem naar Vlieland, naar de vuurtoren, om die plek te ervaren. Grootjans kreeg de sleutel van de vuurtoren en vestigde zich daar, een ‘artist in residency’. Loek Grootjans: *“Ik ben meteen research gaan doen, naar het strand, het kerkhof en de boekhandel. Ik ben op zoek gegaan naar verhalen, heb gesproken met de vuurtorenwachter, de boswachter en met wrakkenduikers. Vlielanders zijn verhalenvertellers. Ik wilde de verborgen geschiedenis kennen van deze plek, wilde weten wat hier aan de hand was en is. Ik raakte in een trechter: al die informatie voerde steeds meer naar dat ene, steeds weerkerende onderwerp, de drenkeling. Alles dreef daar naartoe.”*

Door de grillige stromingen in de Noordzee zijn in de loop der eeuwen relatief veel drenkelingen op Vlieland aangespoeld. In de uitkijkpost van vuurtorenwachter Gerben Veenstra ligt een met potlood getekende kaart van de zee rond Vlieland waarop alle schepen zijn aangegeven die daar de afgelopen twee eeuwen zijn vergaan. Het zijn er meer dan 200, het echte aantal doden is een ontelbaar veelvoud daarvan. De kaart is de topografie van de dood. De drenkelingen werden vroeger anoniem in een gat in het duin begraven. Overigens, niet nadat eerst de lijken van gouden tanden en ringen waren ontdaan. De Vlielanders zijn en blijven jutters.

Op het Vuurboetsduin naast de vuurtoren, het hoogste punt van het eiland, heeft Loek Grootjans een betonnen paal geplaatst met daarop een messing plaat met inscriptie: *Monument for the Unknown Soul. “Ik heb een beeld willen oproepen van wat eigenlijk niet te bevatten is, al die naamloze mensen die wel verdwenen maar nooit officieel gestorven zijn. Die nooit zijn thuisgekomen en wier ziel eeuwig ronddoolt.”*

Daarnaast heeft hij voor zijn langlopende project *Storage for Distorted Matter* zeewater uit een wrak verzameld waarin sporen aanwezig kunnen zijn van de drenkelingen. En hij heeft het water bewaard waarmee hij de lichtkoepel heeft schoongemaakt. Dat water heeft hij laten verdampen en zo, in geconcentreerde vorm, gebotteld in verschillende flessen en voorzien van teksten waarin alle relevante data zijn vastgelegd. Het filosofisch uitgangspunt is dat alles met elkaar in verbinding staat en dat de geest zich hecht aan de materie.

Een van de teksten hangt ingelijst in de uitkijkpost van de vuurtoren.

Veenstra: *“Het monument betekent veel voor me. Ik kijk er van boven af op, en denk dan aan al die onbekende mensen die verdronken zijn. Tegenwoordig kunnen ze gelukkig door het forensisch instituut geïdentificeerd worden. Dan hebben ze nog een naam en kunnen ze nog thuiskomen. Zo bleken de menselijke resten die hier in oktober 1987 aanspoelden van een 38-jarige Engelse vrouw te zijn die met de Herald of Free Enterprise ten onder was gegaan, een half jaar eerder. Het beeld is voor mij als een grafsteen die mij laat nadenken over de dood.”*

Ook opdrachtgever Carolien Euser was blij met het monument. En met de aanwezigheid van deze verborgen geschiedenissen van Vlieland in het Storage-project. Zo lift Vlieland mee in

de reis langs de musea waar het project getoond wordt. Loek Grootjans heeft de genius loci, de geest van deze plek, tot leven gewekt. Dat was de opdracht.